

Goda råd om pengar

Innehåll

Så får du pengarna att räcka till	3
Planera din ekonomi	4
Månadens inkomster och utgifter	5
Att betala räkningar	6
Att betala med betalkort	8
Lån och kredit	12
Försäkringar ger dig trygghet	13
Reklam och erbjudanden	14
Så sparar du pengar	16
Om du inte kan betala	18
Du kan få hjälp med ekonomin	19

LÄTTLÄST

Broschyren är ett samarbete mellan Konkurrens- och konsumentverket, webbserviceenheten Papunet/Kehitysvammaliitto och LL-Center.
Arbetsgrupp: Leelaura Leskelä, Hannu Virtanen, Tanja Räsänen, Riitta Jalkanen, Sanna Helesuo, Anne Makkonen, Eeva-Liisa Koltta-Sarkanen
Layout: Hannu Virtanen
Foto: Patrik Lindström, Tanja Räsänen, Shutterstock
Tryckeri: Multiprint 12/2013

Så får du pengarna att räcka till

Skulle du vilja vara rik?

Få människor har så mycket pengar
att de kan köpa allt de vill ha.

Många människor har svårt
att få pengarna att räcka till.

Du får pengarna att räcka längre
om du planerar din ekonomi.

Då köper du bara det du behöver och
räkningarna kommer inte
som en överraskning.

I den här broschyren berättar vi
hur du kan planera din ekonomi.
Med en bra planering får du ordning
på din ekonomi.

Planera din ekonomi

Vad brukar du använda dina pengar till?
När du vet vilka utgifter du har kan du fundera hur du egentligen vill använda dina pengar.

En del av dina utgifter är så kallade fasta utgifter, det betyder att de är regelbundna. Fasta utgifter är till exempel hyran, elräkningen, försäkringspremierna och resebiljetterna. Du kan sällan undvika att betala dina fasta utgifter. Men du kan planera din ekonomi så att du har pengar till dem, eftersom de är regelbundna.

Andra utgifter är så kallade rörliga utgifter. Exempel på rörliga utgifter är utgifter för mat, kläder och fritidsintressen. De här utgifterna kan du påverka själv. Du bestämmer själv hur dyr jacka du köper eller vilka hobbyer du har. Om du vill köpa något dyrt kan du också spara pengar i förväg.

Beräkna dina inkomster och utgifter

På nästa sida finns en tabell som du kan använda för att beräkna dina inkomster och utgifter.

Du fyller i tabellen så här:

1. Räkna först ihop dina inkomster. Skriv in alla dina inkomster under en månad i tabellen. Inkomster kan vara till exempel lön, pension, barnbidrag, bostadsstöd eller studiestöd. Till sist räknar du ihop alla dina inkomster.

2. Beräkna dina utgifter.

Skriv först in alla dina fasta utgifter under månaden, som till exempel hyran. Vissa räkningar betalar du mer sällan än en gång i månaden. Till exempel skickar elbolag ofta en räkning var tredje månad. Då måste du räkna ut hur mycket elen kostar per månad. Till sist räknar du ihop alla dina utgifter.

Sedan skriver du in dina rörliga utgifter i tabellen. Ett bra sätt att beräkna dina rörliga utgifter är att du under en månad sparar alla räkningar och kvitton.

Gör en budget

Efter att du har följt med dina inkomster och utgifter under en månad kan du göra en budget, alltså en plan för hur du ska använda dina pengar. Dina inkomster ska räcka till dina utgifter. Om dina utgifter är större än dina inkomster måste du planera hur du kan spara.

Ett exempel på rörliga utgifter är kostnaderna för en semesterresa.

Månadens inkomster och utgifter

INKOMSTER (HELA MÅNADEN)

Lön eller pension	
Bidrag eller stöd	
Andra inkomster	
SAMMANLAGT	

UTGIFTER

	VECKA 1	VECKA 2	VECKA 3	VECKA 4	HELA MÅNADEN
Boende (till exempel hyra, amortering på lån, kostnader för el och vatten)					
Resor (till exempel bussbiljetter)					
Försäkringspremier (till exempel hemförsäkring)					
Telefon och internet					
Mat					
Mediciner, läkarbesök och andra hälsovårdsutgifter					
Kläder					
Fritidsintressen					
Nöjen (till exempel tidningar, böcker, betalteve, bio, fritid)					
Hygien och kosmetik					
Dyra saker (till exempel möbler och hushållsmaskiner)					
Övriga tillfälliga utgifter (till exempel presenter, semesterresor, små saker till hemmet)					
SAMMANLAGT					

Att betala räkningar

I dag betalar vi våra räkningar på ett annat sätt än för några år sedan. Finland har gått med i det gemensamma eurobetalningsområdet SEPA.

Det betyder att man betalar räkningar på samma sätt i alla europeiska länder. Alla finländska kontonummer har ändrats till internationella IBAN-kontonummer. De är längre än de gamla kontonumren och börjar med en nationalitetsbeteckning, finländska kontonummer börjar med FI. Du kan fråga din bank vad ditt IBAN-kontonummer är.

Man betalar vanligen räkningar via nätbanken eller i en betalautomat. Du kan också gå till banken och betala räkningen där, men det kan vara dyrt. Nästan alla banker tar ut en serviceavgift för det. Det är billigare att använda nätbanken eller en betalautomat. Du tycker kanske att det verkar svårt att börja betala räkningarna på ett nytt sätt. Men du lär dig säkert snabbt!

Betala dina räkningar i tid

Om du inte betalar en räkning i tid måste du betala förseningsränta, alltså en extra avgift. Det blir dyrt att glömma sina räkningar.

Välj en plats i ditt hem där du samlar alla räkningar och alla kontoutdrag som banken skickar till dig. Då är det lätt för dig att hitta dem och du glömmmer inte bort räkningarna.

Räkningen kan också skickas till dig via e-post.

Nätbanken

Bankerna erbjuder dig många tjänster i nätbankerna, som fungerar via internet. Du kan till exempel betala dina räkningar där, och hålla koll på hur mycket pengar du har på ditt konto. Det billigaste sättet att betala en räkning är oftast att använda nätbanken.

För att kunna använda nätbanken måste du ha tillgång till internet. Du måste också ha ett nätbanksavtal med din bank. Av banken får du också anvisningar om hur du använder nätbanken. Banken ger dig också koder och lösenord samt anvisningar om hur du använder nätbanken. Du betalar din bank för att använda nätbanken, men det är ganska billigt.

Du kan också använda nätbanken via din mobiltelefon. För att använda nätbanken via mobilen måste du ha bankkoder och en mobiltelefon med internetförbindelse. Din egen bank kan berätta mera om hur nätbanken fungerar.

E-faktura

Om du använder nätbanken kan du beställa så kallade e-fakturer, alltså elektroniska räkningar.

Du får ingen räkning på posten, utan räkningen kommer direkt till nätbanken.

Du ska ingå ett avtal med din bank om du vill använda e-fakturor. Du kan komma överens med banken om att de skickar ett meddelande till dig när det har kommit en e-faktura till din nätbank.

Andra sätt att betala en räkning

Betalautomaten

Du kan betala räkningar i de betalautomater som finns på bankkontor och i vissa affärer. I betalautomaten är det lättast att betala räkningar som har en streckkod i nedre kanten. Streckkoden innehåller alla uppgifter om räkningen, så du behöver inte skriva in dem själv. Om räkningen inte har någon streckkod ska du skriva in alla uppgifter.

Det kostar lite att använda en betalautomat. Om du använder en betalautomat på ett bankkontor kan du be någon som jobbar på banken att förklara för dig hur du ska använda betalautomaten.

Direktbetalning

Direktbetalning är ett nytt sätt att betala räkningar. Direktbetalningen ersatte direktdebiteringen i januari 2014. Direktbetalningen är avsedd för dig

Många finländare använder en nätbank då de betalar sina räkningar.

som inte använder en nätbank. Du får information om räkningen per post, och banken betalar räkningen automatiskt på förfalldagen med pengar från ditt konto.

Betaltjänst

Du kan ingå ett avtal om betaltjänst med vissa banker. Betaltjänsten fungerar så att du skickar eller går med räkningarna till banken, och banken sköter betalningen från ditt konto. Bankerna tar betalt för betaltjänst.

Att betala på bankkontoret

Det dyraste sättet att betala räkningar är att gå till bankkontoret och betala dem i kassan. Priserna är olika i olika banker. Det kan kosta så mycket som 7–12 euro per räkning att betala räkningar i kassan.

Att betala med betalkort

Många människor väljer att betala med kort när de handlar. Det finns många olika slags betalkort. Banken ställer olika krav för att man ska få ett visst kort och korten kostar också olika mycket. Din bank hjälper dig att hitta ett kort som passar dig.

Chipkorten är de vanligaste betalkorten. Ett chipkort har ett mikrochip som innehåller information och gör kortet säkert att använda. Chipkorten är internationella, man kan använda dem också utomlands. De nya chipkorten är debit-kort eller credit-kort eller ett kombinationskort med båda funktionerna.

Sådana bank- och automatkort som kan användas endast i Finland har nästan helt försvunnit från marknaden.

Det finns många slags betalkort

Debit-kort

När du betalar med ett chipkort som är ett debit-kort använder du pengar som finns på ditt konto. Pengarna tas från ditt konto senast ett par dagar efter att du betalat med debit-kortet. Du måste se till att det finns tillräckligt med pengar på kontot. Annars kan du av misstag överskrida ditt saldo, alltså den mängd pengar som finns på kontot. Du kan också välja att skaffa

ett sådant betalkort att du inte kan överskrida ditt saldo. Till exempel Visa Electron är ett sådant kort. När du betalar med ett sådant kort kontrollerar kortläsaren genast att det finns tillräckligt med pengar på ditt konto. Därför kan du inte överskrida saldot av misstag. Men ett Visa Electron-kort går inte att använda i alla affärer.

Credit-kort

Credit-kort är antingen vanliga kreditkort eller så kallade betaltidskort. Visa och Master Card är exempel på kreditkort. När du betalar med ett kreditkort går pengarna inte genast från ditt konto. I stället får du senare en räkning som du ska betala. När du handlar med ett kreditkort måste du betala ränta på krediten. När du handlar med ett betaltidskort måste du inte betala någon ränta. Men du får inte heller lika lång tid på dig att betala räkningen som du får med ett kreditkort.

Kombinationskort

De flesta kreditkorten är kombinationskort som är både debit-kort och credit-kort samtidigt. När du betalar med ett kombinationskort måste du välja vilken funktion av kortet du vill använda, alltså de pengar som du har på kontot (debit) eller att köpa på kredit (credit).

Debit betyder att pengarna tas från ditt konto genast eller senast inom ett par dagar.

Det finns många slags betalkort. Fundera vilket slags kort som passar dig bäst.

Credit betyder att pengarna inte genast tas från ditt konto. I stället får du senare en räkning som du ska betala. Du måste välja vilken funktion du vill använda vid betalningen. Tänk noga efter när du ska välja mellan credit- och debit-funktionerna. Om du använder debit-funktionen är det lättare att hålla ordning på dina utgifter.

Affärernas betalkort

Många affärer har egna betalkort som samtidigt kan vara ett debit- och credit-kort.

Sådana är till exempel *S-Förmånskort* och *Plussa-kort*.

De här betalkorten fungerar på samma sätt som andra betalkort. Man kan få dem på vissa villkor. Du får mer information om korten av affärens kundtjänst.

Med många affärers betalkort kan du också ta ut kontanter vid kassan i den egna butiken. Affären kan dock ta ut en serviceavgift för uttaget.

Betalningar på kort avstånd

År 2013 infördes ett nytt sätt att betala, så kallade betalningar på kort avstånd. Det betyder att inköp som kostar mindre än 25 euro kan betalas med kort på ett enklare sätt: kortet placeras i närheten av en kortläsare och beloppet dras från ditt konto utan att du behöver skriva in din PIN-kod. På det här sättet går det snabbare att köpa något till exempel i kiosker och på restaurang.

Ta hand om ditt kort

Var försiktig då du använder ett betalkort. Visa inte din kod åt någon annan. Lär dig koden utantill. Man får inte förvara sin kod och sitt betalkort på samma ställe. De får inte vara i samma plånbok eller väska.

Om ditt kort försvinner ska du genast ringa till spärrtjänsten. Spärrtjänsten stänger av kortet så att ingen kan använda det.

Telefonnumret till spärrtjänsten i Finland: 020 333

Telefonnumret till spärrtjänsten utomlands: +358 20333

Spara numret till spärrtjänsten i din mobiltelefon.

Skriv också upp det på en lapp som du har med dig.

Du kan lyfta kontanter i bankautomater.

Kontanter

Du kan lyfta kontanter från ditt bankkonto i en bankautomat, om du har ett debit- eller ett credit-kort. I vissa fall kostar det att lyfta pengar i bankautomaten. Det beror på vilken banks betal- eller kreditkort du har. Vanligen kan du lyfta pengar gratis i din egen banks automater och i Otto-automaterna, men du betalar då du använder en automat som hör till en annan bank. Vissa banker tar också betalt då du använder en Otto-automat.

Det blir allt vanligare att man använder kortläsare när man betalar.

Så använder du kortläsare

1.

Tryck in kortet i kortläsaren och följ instruktionerna på skärmen.

2.

Om du har ett kombinationskort ska du välja hur du betalar. Kortläsaren ger dig alternativen debit-kort eller credit-kort. Du måste välja vilken funktion du vill använda vid betalningen.

3.

Slå in din fyrsiffriga kod, alltså din PIN-kod. Håll ena handen framför kortläsaren så att ingen kan se din kod. Till slut trycker du på den gröna Enter- eller OK-knappen. Ta ut kortet när det står på skärmen att du kan göra det.

Du trycker själv in kortet i kortläsaren.

Kortläsaren frågar dig om du vill betala med debit- eller credit-kort.

Du kan hålla ena handen framför då du slår in koden.

Lån och kredit

Du kanske behöver låna pengar någon gång, till exempel när du köper en bostad eller en bil. Innan du tar ett lån ska du räkna ut att du säkert kan betala tillbaka lånet och räntorna. Ett lån med hög ränta blir dyrt.

Banklån

När du planerar att ta ett banklån ska du gå till flera banker och be om en offert. Sedan kan du jämföra deras priser, alltså räntor och villkor för återbetalningen, och välja det billigaste alternativet.

Om du lånar en stor summa pengar måste du ha en säkerhet för lånet. Som säkerhet kan du ha till exempel en bostad. Ett annat slags säkerhet är att en annan person går i borgen för lånet. Staten kan också gå i borgen för ditt lån. Om du sedan inte klarar av att betala ditt lån måste du kanske sälja din bostad, eller så tvingas den som gått i borgen för dig att betala din skuld. Man ska alltid överväga saken noga innan man går i borgen för någons lån!

Du betalar tillbaka ett banklån i delbetalningar, alltså rater, en gång i månaden eller mer sällan. Du betalar också ränta på lånet. Räntan ingår i delbetalningen.

Konsumentkredit

En butik kan erbjuda dig kredit när du köper någonting dyrt. Det kallas konsumentkredit. Det betyder att du inte betalar hela summan på en gång, utan den delas upp på mindre avbetalningar.

Du ska ta reda på hur hög ränta du måste betala på krediten och om det finns några andra kostnader. Konsumentkredit kan bli dyrt om räntan är hög. Du kan också få konsumentkredit av banken för olika inköp.

Snabblån

Många företag erbjuder snabblån. Det är lätt att få ett snabblån, men det är dyrt eftersom räntan och de andra kostnaderna ofta är stora. Räntan kan vara mycket högre än då man tar ett banklån.

Om du tar många snabblån, kan du få problem när de ska betalas tillbaka. Tänk efter ordentligt innan du tar ett snabblån, så att du säkert klarar av att betala tillbaka lånet och räntorna.

Försäkringar ger dig trygghet

Försäkringar finns till för att ersätta skador och olyckor.

Obligatoriska försäkringar

Du måste ha en trafikförsäkring om du har en bil, motorcykel eller moped. Försäkringen täcker personskador och skador på andra människors fordon om du till exempel krockar. Den obligatoriska trafikförsäkringen ersätter inte skador på ditt eget fordon. Du kan ta en frivillig försäkring för skador på ditt eget fordon.

Frivilliga försäkringar

Liv- och olycksfallsförsäkringar ersätter personskador. Personskador betyder att en person blir skadad eller dör, till exempel i en olycka.

Med en hemförsäkring kan du skydda din egendom.

När du reser kan du ta en reseförsäkring för både personer och bagage.

Det lönar sig sällan att ta enskilda försäkringar för till exempel glasögon eller hushållsmaskiner. Konsumentskyddet ersätter reparationen eller byte av varan om den inte fungerar som den ska.

Läs igenom försäkringsvillkoren

Läs noga igenom försäkringsvillkoren när du tar en försäkring. Där står det vad du har rätt att få ersättning för och vad du inte kan få ersättning för. Det står också vad din självrisk är. Självrisk är den del du måste betala själv, försäkringen ersätter nämligen aldrig hela värdet av det som du har förlorat.

Priserna på försäkringar varierar. Fundera på vilka försäkringar du behöver och be om flera erbjudanden från olika försäkringsbolag. Jämför priser och villkor. Du kan ofta spara litet pengar om du tar alla försäkringar hos samma försäkringsbolag.

Det lönar sig att ha en försäkring till exempel då man råkar ut för en olycka.

Reklam och erbjudanden

Du får reklam och erbjudanden från många håll – till exempel på posten, per e-post och per telefon. Det här kallas direktmarknadsföring. Du måste läsa igenom ett erbjudande noga innan du köper något. Ett erbjudande om att köpa någonting dyrt till ett väldigt billigt pris kan vara en bluff.

Att köpa på postorder

När du köper på postorder skickas varan du köper hem till dig med posten. Oftast betalar du efter att du fått varan. Om du inte är nöjd med varan kan du lämna tillbaka den inom 14 dagar utan att betala och utan extra kostnader.

Varan måste vara oanvänd när du skickar tillbaka den. Då behöver du inte betala räkningen. Om du har betalat för varan i förväg men vill lämna tillbaka den kan du få tillbaka pengarna.

Att köpa på internet

Man kan köpa många olika saker på internet. Det är oftast säkert att köpa någonting i en internetbutik. Vanligen betalar du först, och får sedan varan på posten.

Det finns ändå en risk för att du betalar för en vara, men aldrig får den. Du måste själv avgöra om en internetbutik verkar pålitlig. Se till att du vet vem du köper av och att du har personens eller företagets kontaktuppgifter.

Lita inte på en internetbutik som bara ger dig en adress till en postbox.

Om du använder ditt kreditkort i en internetbutik, finns det alltid en risk för att dina uppgifter hamnar i fel händer.

Ibland händer det att en vara som du köpt med kreditkort på internet är annorlunda än den du beställt, eller att du inte alls får den. I ett sådant fall kan du vända dig till det bolag som beviljat krediten och be att de betalar tillbaka det belopp som du betalat. Kreditgivare är exempelvis de företag som beviljar kreditkorterna Visa och MasterCard.

Du kan slippa direktreklam

Du kan hindra företagen från att skicka reklam till dig eller ringa till dig. Om du vill slippa också sådan reklam som skickas på ditt namn och din adress, kan du fylla i en lapp på postkontoret.

Du kan klistra en lapp på ytterdörren där det står: "Ingen reklam, tack!"

Du kan hindra försäljare från att ringa till dig. Det gör du genom att ringa numret 0600 13404 och följa den automatiska telefontjänstens instruktioner.

Ett företag får skicka dig reklam per e-post eller som textmeddelanden endast om du på förhand har gett tillstånd till detta. Om du inte längre vill ta emot reklam i elektronisk form, skicka ett meddelande om detta till företaget i fråga.

Svara inte på underliga mejl som du får.

Ge inte din användaridentifikation, dina lösenord, bankkoder eller konto- och kreditkortsuppgifter till någon via e-post.

Bli inte lurad

Bedragare som försöker lura dig skickar ofta meddelanden som ser ut som om de var från en pålitlig avsändare.

Ge inte dina lösenord, användaridentifikation, bankkoder eller konto- och kreditkortsuppgifter till någon via e-posten.

Bankerna, försäkringsbolagen, polisen och andra myndigheter ber aldrig om uppgifter per telefon, brev eller e-post.

Den som skickat meddelandet försöker oftast lura dig på pengar.

Svara inte på underliga e-postmeddelanden.

Det är bäst att radera sådana genast utan att öppna dem.

Öppna absolut inte länkarna i sådana meddelanden.

Länkar som ingår i dem kan leda till internetsidor där din dator blir smittad av virus.

Du kan ibland få e-postmeddelanden från utlandet där någon ber om hjälp med att placera pengar eller transportera pengar från ett land till ett annat.

Svara inte på sådana meddelanden.

Radera dem direkt.

Om dina bankkoder av någon orsak hamnat i orätta händer, ta genast kontakt med kundtjänsten på din bank eller spärrtjänsten.

Så sparar du pengar

Det bästa sättet att spara är att tänka efter vad du verkligen behöver och vill ha. Då slösar du inte dina pengar på onödiga saker. Kom ihåg att många små inbesparningar tillsammans blir en större summa!

Planera dina matinköp

Tänk efter vad du ska köpa innan du går till mataffären. Planera vad du ska äta och köp mat för flera dagar på en gång, så behöver du inte gå till butiken varje dag. Vissa matvaror håller länge. Exempel på mat som håller länge är ris och inlagda matvaror. Om din affär har ett erbjudande på sådana, kan du köpa en större mängd i lager. Om du lagar mat hemma och tar den med dig till jobbet, kan du spara stora summor.

Köp inte för mycket mat på en gång

Du måste vara försiktig så att du inte köper så stora mängder att maten hinner bli dålig. Kontrollera sista användningsdagen på förpackningen.

Ta väl hand om dina kläder

Tänk efter vilka kläder du behöver och köp bara sådant du tycker om.

Dina kläder håller längre om du tvättar dem enligt anvisningarna. Lär dig lappa kläder så behöver du inte köpa nytt så ofta. Begagnade kläder kan du köpa billigt på loppmarknader.

Res billigt

Det är i allmänhet dyrt att ha egen bil. Använd kollektivtrafiken när du kan, eller cykla och promenera. Om du åker med buss eller tåg flera gånger i veckan lönar det sig att köpa seriebiljetter eller månadskort.

Håll koll på din telefonräkning

Din telefonräkning blir billigare om dina samtal är korta och om du skickar få textmeddelanden. Räkningen blir dyr, om du ringer till servicenummer och deltar i telefonomröstningar.

Vad du betalar för samtal och textmeddelanden beror på hurdant avtal du har med ditt telefonbolag, alltså din teleoperatör.

Ta reda på vilket slags avtal som skulle vara förmånligast för dig. Om du vill ha bättre koll på räkningen kan du ingå ett avtal med teleoperatören om en

gräns för hur stora dina räkningar får bli. Då kan du inte ringa mer efter att du nått din gräns. Du kan börja ringa igen när du har betalat räkningen. Håll också koll på dina utgifter för internet, och fundera på om du verkligen behöver tevekanaler som kostar.

Spara på din elräkning

Du kan själv påverka dina boendekostnader. Ju mindre du använder elektriska apparater, desto mindre blir din elräkning. Stäng av teven och släck lamporna när du inte behöver dem. En elbastu förbrukar väldigt mycket energi. Om du har en elbastu ska du inte ha den igång i onödan.

Minska din vattenräkning

Om du betalar för den mängd vatten som du använder, kan du spara vatten till exempel genom att undvika att stå länge i duschen och att bada ofta.

Men man betalar inte alltid för den mängd vatten man använder. Ibland betalar man en fast avgift oberoende av hur mycket vatten man använder.

Jämför hushållsapparaternas el- och vattenförbrukning

Tänk på el- och vattenförbrukningen, när du köper nya hushållsapparater. En maskin som använder lite vatten och el kan bli billigare i längden, också om den är dyrare att köpa.

Spelar du för mycket?

Nuförtiden finns det många olika sorters penningsspel. En del människor kan få ekonomiska problem om de spelar för mycket. Fundera på hur du skulle kunna ändra dina vanor, om du spelar bort mycket pengar. Om du känner att du är beroende av spelandet ska du se till att få experthjälp. Tänk på att mycket pengar kan gå åt till alkohol och tobak.

Undvik impulsköp

Man köper ofta saker snabbt och utan att tänka efter. Ett sätt att undvika impulsköp är att skjuta upp inköpet till nästa dag. Ofta vill man då inte längre köpa varan, och sparar pengarna.

Om du inte kan betala

En räkning eller skuld måste alltid betalas. Om du inte har betalat räkningen på förfallodagen blir den dyrare.

Ju längre tid det går innan du betalar, desto dyrare blir det, eftersom det läggs förseningsränta på räkningen.

Om du har svårt att betala en räkning eller en skuld ska du genast kontakta den du är skyldig pengar.

Du kan försöka komma överens om en ny tidtabell, så att du kan betala skulden i långsammare takt.

Indrivning

Om du inte betalat en räkning senast på förfallodagen, skickar den du är skyldig pengar ett påminnelsebrev till dig.

Om du inte betalar skulden, kan ärendet efter en eller två påminnelser föras vidare till en indrivningsbyrå. Också med indrivningsbyrån kan du förhandla om en ny tidtabell för betalningen. Utom själva räkningen måste du nu betala också indrivningskostnaderna och dröjsmålsräntan.

En obetald skuld kan leda till utmätning

Till sist kan den du är skyldig pengar föra saken vidare till tingsrätten. Tingsrätten kan döma att den du är skyldig får sina pengar direkt från din lön. Det här kallas utmätning. Det betyder att din arbetsgivare betalar en del av din lön till den du är skyldig pengar. Din egendom kan också utmätas. Socialbidrag och socialunderstöd kan däremot inte utmätas.

Snabbt till utmätning

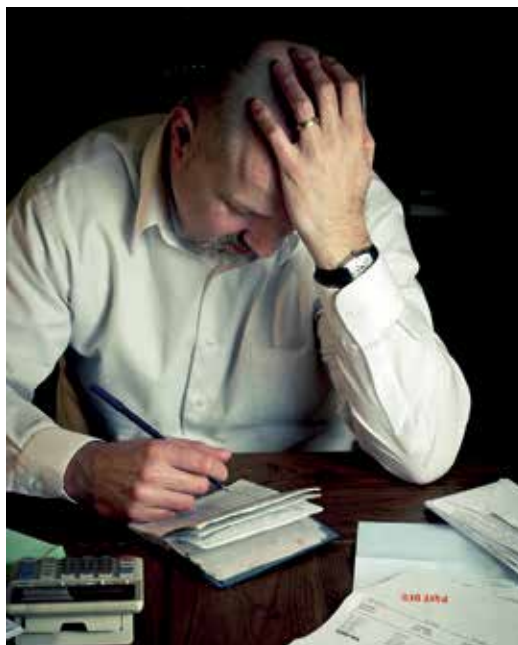
Vissa räkningar leder till utmätning snabbare än andra. Sådana är avgifter som betalas till staten eller kommunen,

till exempel böter, skatt, dagisavgifter, hälsovårdsavgifter och trafikförsäkringar. De kan leda till utmätning utan domstolsbeslut.

Kredituppgifter

Om du inte sköter dina räkningar eller skulder, kan du bli antecknad i ett register över kredituppgifter. Du kan oftast inte få ett banklån eller ett kreditkort om du är med i registret.

Du kan dessutom ha svårt att skaffa ett telefonabonnemang eller en internetuppkoppling. När du söker ett nytt jobb eller vill hyra en lägenhet kan arbetsgivaren och hyresvärden se om du finns i registret. Du finns i registret i 2–4 år efter att du har haft ekonomiska problem.

Om du har problem med att sköta din ekonomi kan du boka tid hos en skuldrådgivare.

Du kan få hjälp med ekonomin

Du kan få hjälp och råd om du har ekonomiska problem. Be om hjälp i tid så att problemen inte växer och blir för stora. Det lönar sig inte att ta ett nytt lån för att betala en skuld, då skuldsätter du dig bara mer och mer. Om du tar för stora lån kan du hamna i en situation där dina inkomster inte räcker till för att betala tillbaka lånen.

Ingå ett avtal med den du är skyldig

Om det är omöjligt för dig att betala en räkning eller skuld ska du först ta kontakt med den du är skyldig pengar. Ni kan till exempel komma överens om att du betalar din skuld i mindre delbetalningar. Ni kan också komma överens om att du i några månader inte alls behöver betala av på skulden. Men då måste du ändå betala ränta.

Ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning

Boka tid hos en ekonomi- och skuldrådgivare i din hemkommun. Det kostar ingenting. En skuldrådgivare kan hjälpa dig med råd om hur du ska sköta din ekonomi. Ni går tillsammans igenom dina räkningar och skulder. Skuldrådgivaren kan också följa med dig och träffa den du är skyldig pengar. Också församlingar och några föreningar ger gratis ekonomi- och skuldrådgivning.

Utkomststöd

Om din lön, din pension eller dina andra inkomster inte räcker till, ska du kontakta socialbyrån i din hemkommun. Du har rätt till utkomststöd om du inte klarar dig ekonomiskt. För att få det måste dina inkomster och utgifter beräknas, så att man kan avgöra hur mycket stöd du behöver. På socialbyrån kan du också fråga om möjligheter att få hjälp med att betala nödvändiga utgifter som kommit plötsligt.

Ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning

Konkurrens- och konsumentverket: www.kkv.fi

- info om ekonomi- och skuldrådgivning
- info om hur man sköter sin ekonomi

Garanti-Stiftelsen: www.takuu-saatio.fi/se

- info om borgen för överskuldsatta
- gratis telefonrådgivning, mån–fre kl. 10–14, tfn 0800 98009

Myndigheternas tjänster på internet

- info om offentliga tjänster: www.suomi.fi/svenska
- justitieministeriets rättshjälpsinfo, tfn 0100 86201
- rättsväsendets webbsidor, info om utmätning och annat: www.oikeus.fi och välj "På svenska"

Info om indrivning: www.maksumyohassa.fi

**I den här broschyren
berättar vi
hur du kan planera
och sköta din ekonomi.**

Broschyren finns också på internet på adressen fduv.fi/broschyren.
Broschyren kan beställas av LL-Center på e-postadressen: ll-center@fduv.fi

Konkurrens- och
konsumentverket